

MEMORANDUM

PROVINCIE ■■ UTRECHT

WETSVOORSTEL WET GEMEENTELIJKE TAAK MOGELIJK MAKEN ASIELOPVANGVOORZIENINGEN

DATUM 15-11-2022
 VAN CvdK Oosters, Rob van Muilekom
 AAN Statencommissie Bestuur, Economie en Middelen
 TELEFOONNUMMER 0652655787
 TEAM TKA

Inleiding

Op 10 november jongstleden heeft het kabinet het wetsvoorstel Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (verder: spreidingswet) vrijgegeven voor consultatie. Op 15 juni jl hebben wij u geïnformeerd over de kamerbrief, waarin een dwingend juridisch instrumentarium voor het realiseren van asielopvangvoorzieningen werd aangekondigd. Het wetsvoorstel dat nu is vrijgegeven voor consultatie geeft hier invulling aan. Met dit memo informeren wij u over het doel en de inhoud van het wetsvoorstel, de beoogde werking van het wetsvoorstel en het verdere proces van wetgeving. Hiermee komen wij tevens tegemoet aan de toezegging u te blijven informeren over de ontwikkelingen rondom asiel en immigratie. De inhoud van dit memo is gebaseerd op de tekst van het wetsvoorstel, de memorie van toelichting en de technische briefing door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het wetsvoorstel en de memorie van toelichting treft u bij de memo aan.

Doel en inhoud van de spreidingswet

Het ministerie formuleert drie doelstellingen voor de spreidingswet:

1. Een betere spreiding van asielopvang door maximale inzet op het verleiden van gemeenten om asielopvang te realiseren, met tegelijkertijd de mogelijkheid om hier door inzet van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) op te sturen.
2. Ruimte te bieden voor kleinschaligere opvanglocaties door het mogelijk te maken dat andere partijen dan het COA asielopvanglocaties exploiteren.
3. Te komen tot een duurzaam en stabiel opvanglandschap, waarin (crisis)noodopvang niet meer nodig is.

ad 1: Een betere spreiding van asielopvang

Het wetsvoorstel beoogt een verandering te brengen in de huidige situatie waarin het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (hierna: COA) afhankelijk is van de vrijwillige medewerking van gemeenten om opvang voor asielzoekers in Nederland mogelijk te maken. Nederland is op basis van internationale en Europeesrechtelijke verplichtingen verplicht om asielzoekers opvang te bieden. Het Rijk is verantwoordelijk voor het opvangen van asielzoekers. Het COA voert dit in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid uit. Tegelijkertijd is er geen wettelijke taak voor gemeenten om de opvang van asielzoekers door het COA in gemeenten mogelijk te maken. Dit wetsvoorstel wil een einde maken aan deze situatie door gemeenten ook een expliciete wettelijke taak te geven bij de opvang van asielzoekers. Tevens wil het kabinet met dit wetsvoorstel komen tot een evenwichtigere verdeling van asielzoekers over gemeenten. Hiervoor biedt het wetsvoorstel enerzijds een financiële prikkel en anderzijds inzet van het instrumentarium van het IBT.

ad 2: ruimte bieden voor kleinschaligere opvanglocaties

Het realiseren en exploiteren van opvanglocaties is primair een taak van het COA. Voor het COA gelden uitgangspunten van doelmatige exploitatie, die in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) worden vastgelegd. Concreet betekent dit dat het COA minimumaantallen eenheden per locatie zal moeten exploiteren. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat een opvangvoorziening ook door of onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders wordt geëxploiteerd. Hiermee wordt ingespeeld op de behoefte aan een

combinatie van (kleinschaligere) opvang en woonvormen. De randvoorwaarden om als gemeente een opvangvoorziening te kunnen exploiteren moeten duidelijk zijn en worden nader uitgewerkt. Bij of krachtens AMvB kunnen vervolgens regels worden gesteld over exploitatie door de gemeenten, die de uitgewerkte randvoorwaarden weergeven.

Daarnaast gaat het wetsvoorstel uit van locaties die minimaal vijf jaar beschikbaar zijn. Hiermee wordt een stabiel en duurzaam opvanglandschap nagestreefd. Hoewel een goed streven, zien we op dit moment ook een forse bijdrage van opvangvoorzieningen die voor een kortere periode beschikbaar zijn. Die locaties blijven op dit moment nog noodzakelijk om voldoende opvangplaatsen beschikbaar te hebben.

ad 3: te komen tot een duurzaam en stabiel opvanglandschap

Met de in het wetsvoorstel gekozen systematiek wordt uitdrukkelijk beoogd dat voldoende duurzame en flexibele opvangcapaciteit wordt gerealiseerd. Onder meer door het aanhouden van de zogeheten 'vaste voorraad' – locaties beschikbaar voor vijf jaar of langer – moeten schommelingen in instroom en bezetting in de toekomst kunnen worden opgevangen. Het COA zet in op een diverse vastgoedportefeuille (langlopende en korter lopende contracten) om zo een wendbaar opvanglandschap te creëren. Zo ontstaat er opvangcapaciteit die voldoende flexibel is om, binnen aanvaardbare bandbreedtes, snel mee te kunnen bewegen met de behoefte en wordt de inzet van noodopvang en crisisonoodopvang zoveel mogelijk voorkomen. Opvangvoorzieningen kunnen tevens worden ingericht als flexibele opvangvorm die (bij fluctuaties in instroom en bezetting) aangewend kunnen worden voor de huisvesting van andere aandachtsgroepen zodat er minder opvangvoorzieningen hoeven te worden gesloten.

Beoogde werking van het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel beschrijft een 2-jaarlijkse cyclus om invulling te geven aan de doelstellingen.

1 februari: Op basis van de Meerjaren Productie Prognose (MPP) stelt de minister de capaciteitsbehoefte voor de komende 2 jaar en een te verwachten verdeling per provincie vast. Gemeenten kunnen in de periode tussen 1 februari en 1 mei locaties aandragen die een bijdrage leveren aan het invullen van die capaciteit. Het gaat om bestaande locaties of locaties die binnen 12 maanden gerealiseerd zijn, een bij AMvB te bepalen minimale omvang hebben (verwacht: minimaal 100 plekken), en minimaal vijf jaar beschikbaar zijn. Gemeenten die in deze periode locaties aandragen, ontvangen bovenop alle reguliere financiële regelingen een bonus (specifieke uitkering, SPUK) van €2.500 per opvangplek. Deze bonus is door de gemeente vrij te besteden.

1 mei: de minister bepaalt de benodigde realisatie van (nieuwe) opvangplekken volgens de formule [capaciteitsbehoefte op basis van MPP] minus [door gemeenten aangedragen locaties/plekken] is [te realiseren capaciteit]. Deze te realiseren capaciteit wordt op basis van inwonersaantal verdeeld over de provincies. Daarbij wordt een indicatieve verdeling per gemeente aangegeven.

1 juli: aan de Provinciale Regietafel (PRT) moet een intergemeentelijk plan worden opgesteld om de te realiseren capaciteit te verdelen. Daarbij is het niet noodzakelijk dat iedere gemeente zijn indicatieve opgave realiseert. Door middel van onderling te maken afspraken dient een aantal gemeenten de verantwoordelijkheid te nemen voor het realiseren van het benodigd aantal opvangplaatsen. Die onderlinge afspraken kunnen bestaan uit bijvoorbeeld het uitruilen van een deel van de taakstelling huisvesting statushouders. Maar ook kan een gemeente die geen opvangplaatsen realiseert op zijn beurt een andere maatschappelijke opgave, zoals een opvanglocatie voor daklozen, realiseren. De Commissaris van de Koning brengt uiterlijk 1 juli verslag uit aan de minister over het intergemeentelijk plan. Gemeenten dienen de locaties binnen 6 maanden na bekendmaking van het verdeelbesluit (zie hierna) gerealiseerd te hebben, tenzij een andere termijn is vastgesteld. Als een langere realisatieperiode noodzakelijk is, dient dat in het verslag van de Commissaris van de Koning vermeld te worden.

Locaties die tussen 1 februari en 1 mei door gemeenten bij de minister zijn aangedragen, en waarvoor een SPUK is ontvangen, kunnen niet ook in het intergemeentelijk plan worden ingebracht. Dat stelt gemeenten die reeds een duurzame locatie beschikbaar hebben voor de keuze. Optie 1 is de locatie voor 1 mei aanbrengen bij de minister en daarvoor de bonus te ontvangen. Het aantal opvangplaatsen wordt dan afgetrokken van de vast te stellen landelijk te realiseren capaciteit. Optie 2 is de locatie in te brengen bij de PRT voor het intergemeentelijk plan, waarmee mogelijk uitruil van maatschappelijke opgaven met andere gemeenten mogelijk is. Opvangplaatsen die in

de PRT worden ingebracht hoeven niet te voldoen aan de criteria van minimale omvang en minimale beschikbaarheid van 5 jaar.

1 september: de minister stelt op basis van de verslagen van de PRT's het landelijk verdeelbesluit vast. In dit verdeelbesluit wordt vastgelegd welke gemeenten welke opvangplaatsen gaan realiseren. Deze realisatie moet binnen 6 maanden gereed zijn, tenzij een andere termijn is vastgelegd. Dit verdeelbesluit is de basis voor het inzetten van het instrumentarium van het IBT.

Ook na 1 september houdt de PRT een rol. De PRT monitort de voortgang van het invullen van de provinciale asielopgave en de cvdK deelt daarover de laatste stand van zaken met de Landelijke Regietafel (LRT). Het is van belang dat de LRT het landelijk overzicht heeft. In dat kader melden gemeenten het zowel aan de toezichthouder als aan de PRT wanneer blijkt dat zij de taak niet kunnen invullen. De PRT kan dan ook benut worden om gezamenlijk te werken aan een oplossing zodat de gemeentelijke taak en provinciale asielopgave kan worden ingevuld. Wordt de gemeentelijke taak onvoldoende uitgevoerd, dan kan het instrumentarium van het IBT worden ingezet. In de memorie van toelichting is opgenomen dat de eerste 4 jaar de minister de rol van toezichthouder heeft. Het is de bedoeling dat na 4 jaar het toezicht belegd wordt bij Gedeputeerde Staten.

Op grond van het wetsvoorstel wordt een financiële uitkering toegekend aan de provincie na afloop van cyclus van twee jaar voor iedere opvangplaats waarmee 75% van de te realiseren capaciteit in de betreffende provincie is overschreden. De opvangplaatsen waarvoor op verzoek van een gemeente een specifieke uitkering is verstrekt, zijn daarvan uitgesloten. Deze uitkering wordt verdeeld tussen de provincie en, naar rato van het aantal geboden plaatsen, de gemeenten die opvangplaatsen hebben geboden. Deze uitkering is door provincie en gemeenten vrij te besteden.

Na 2 jaar start de cyclus opnieuw. Gemeenten kunnen dan opnieuw duurzame locaties inbrengen en een SPUK ontvangen. Het wetsvoorstel veronderstelt, dat door het herhalen van deze cyclus het aantal beschikbare duurzame locaties zal toenemen en daarmee een duurzaam en stabiel opvanglandschap zal ontstaan.

Na 4 jaar wordt de werking van de wet geëvalueerd.

Het verdere proces van wetgeving

Het wetsvoorstel is op 10 november ter consultatie aangeboden. De consultatieperiode is met 2 weken zeer kort. In IPO-verband wordt een gezamenlijke consultatie-reactie voorbereid. Het eerste concept daarvan wordt op 17 november in het IPO-bestuur besproken. Ook wordt een reactie opgesteld door de Kring van Commissarissen. Ons college zal de consultatie-reacties met u delen zodra ze aan het kabinet gestuurd zijn.

Parallel aan de consultatieperiode wordt een uitvoeringstoets uitgevoerd, en een toets in het kader van art. 2 Wet Financiële Verhoudingen. Omdat deze toetsen nog niet afgerond zijn bij sluiting van de consultatieperiode, kunnen de resultaten daarvan niet bij de consultatie-reactie betrokken worden.

Na afloop van de consultatieperiode wordt het wetsvoorstel aangeboden aan de Raad van State en de beide Kamers. Of de wet op 1 februari 2023 in kan gaan zal mede afhangen van met moment waarop de Raad van State advies uitbrengt en van parlementaire behandeling.

Parallel aan het wetgevingstraject worden de genoemde AMvB's opgesteld. Deze zijn nu nog niet beschikbaar.